

Večerne sence.

Spisal Ivan Cankar.

merom sem jih ljubil; zdaj, ko se bližajo, me je strah. Oko ne vidi, uho ne čuje, še srce ne sluti; nenadoma, sredi veselega smeha — glej, večer!

Šel sem pred zdavnimi leti iz Ljubljane na Vrhniko, tisto pot, ki sem jo premeril tisočkrat. Lepo spomladansko jutro je bilo; ko mi je toplo solnce pozdravilo lica, je seglo tudi v moje srce in je popilo vse skrbi.

Ker se mi ni mudilo, sem legel pod jablan ob cesti in sem bral Shakespeareja; ne vem, katera drama je bila; toliko vem, da me je vsega prevzela nepoznana in čeznarurna lepota, da me je nasitila in napojila in da mi je že sijalo v obraz vroče opoldansko solnce, ko sem vstal.

Omamljen, ves v sanjah, sem šel dalje po beli cesarski cesti in sem prišel do tiste krčme, ki se mi je popotniku vselej tako prijazno nasmehnila izza topolov. V tisti krčmi pa je bilo takrat lepo in mlado dekle. Ne spominjam se več, kako ji je bilo ime, kje da je zdaj in kako živi; le ljubeznivega, veselega obraza se spominjam, čistih oči in solnčnega smehljaja. Meni je bilo takrat šestnajst let; nikoli še nisem bil poljubil ženske, niti v sanjah. Ker pa sem bil omamljen sam od svoje mladosti, od solnca, od čaše vina in od lepih misli, sem kakor ponevedoma objel dekleta krog pasu in sem jo toplo stisnil k sebi. Še v tistem hipu mi je roka omahnila in od srama mi je šinila vsa kri v obraz. Ona se je veselo zasmejala, za vroč trenotek sem čutil njene ustnice na svojih.

Šel sem dalje kakor blagoslovljen romar, tako srečen in v srcu vriskajoč. Ob tisti lepi uri sem prvikrat ugledal podobo, ki sem jo videl kasneje še mnogokdaj, ali tako solnčne in jasne nikoli več: voz je švignil mimo mojih oči, v vozu je sedela ženska, kakor bi je ne videl lepše v samih nebeških sanjah; solnce se je lesketalo v zlatih laseh, sijalo je na beli slamnik, na belo bluzo, na beložareča lica; kakor se je podoba prikazala, tako je bliskoma ugasnila,

izginila — svetloba v svetlobo. Kadar sem jo videl v poznejših letih, me je bilo strah in umaknil sem se prav do jarka: „Tako si šla, mladost, tako si mi pobegnila, sreča, brez pozdrava in blagoslova!“ Takrat pa sem gledal za njo z veselimi očmi: „Hiti, jadno hiti, prihodnost moja, pa te dojdem s temi mladimi nogami!“ . . .

Ni se še prikazala bela Sveta Trojica na holmu, ko sem se ozrl ves osupel po mračni pokrajini. Kdaj so bile prišle sence in odkod, kdaj je bil ugasnil dan? Tiho in nevidno je bila noč popila dan in svetlobo njegovo; tiho in nevidno so bile legle sence na moje srce ter so zagrnile mladost, srečo in zaupanje.

Saj ne tam za gorami v veselem solncu: pred menoj v tišini in grozoti noči je pravo moje življenje; tam so črne skrbi, je prezgodnja utrujenost, je rano spoznanje, iz ponižanja in trpljenja porojeno. In vse, kar je bilo lepega od zore do mraka, vse je le spomin, ali so morda le sanje, ki jih je Bog poslal za tolažbo — objokanemu otroku ropotuljo.

Tako težak mi je bil korak, kakor da sem bil ves dan hodil tisto pot, ki je tri ure hodá. Videl sem že vse, kakor je v resnici bilo: najdražji obraz razglodan od skrbi, najmilejše oči objokane, najblažje ustnice trepetajoče od pritajenega ihtenja . . .

Zmerom sem ljubil večerne sence; kadar so mi v lica dahnile, me je bilo strah. Gledal sem v dan nazaj vse do jutra in težko se mi je storilo pri srcu. Kaj ni bilo na tej kratki poti veliko luči, veliko lepote, veliko sladkosti — in vse to ugašeno, kakor potopljeno v črno močvirje? Če je mogoče, da se tako zgodi, če je grenak in trpek celo spomin sam: ali je bila vsa tista lepota zlagana, vsa tista sladkost le opojna prevara, tista luč le dimast plamen iz noči? Ali so le sence resnične in večne in je vse drugo le gola domišljija, le samoopajanje?

Zdaj se bližajo večerne sence in v mojem srcu šepetajo na vsa tisočera vprašanja tisti odgovor, ki se ga v svoji malodušnosti najbolj bojim: resničnost in večnost je tema, je vesoljna noč. In vse, kar je bilo lepega od prvih otroških let pa do teh zadnjih senc, vse je bila gola domišljija, pusta samoprevara.

Strašna je noč, kadar stopa iz doline s tihimi koraki; strašnejša je ta hladna praznota v srcu . . . Da bi že prišla noč, z njo mir in tišina!

